

T A R İ H
VESİKALARI

Sayı : 15

Mayıs 1949

Cilt: III

MEHMET ALI İSYANINDA YARDIM TALEBİNDE BULUNMAK
ÜZERE 1832 TARİHİNDE NAMIK PAŞA'NIN HUSUSİ ELÇİ
OLARAK LONDRA'YA GÖNDERİLMESİ

Vesika — XI. [1]

(c. III. sayı: 14 s. 136 dan devam)

Namık Paşadan

Diğer arzâ-i bendegânemden malûm-ı devletleri buyrulacağı vechile Nâme-i Humayun ve Mektub-ı Sâmînin cevabları alındığından bundan böyle Londra'da ikamet-i âcizanem bihûde ve külliye-tü masarife muhtac olacağı külfet-i (külfet-i) iş'ardan âzade olmağın bi-tevfik-illâh-il melik-il-âllâm mah-ı şevvalin yirmi beşinci (17. III. 1833) günü Londra'dan hareket ve kıyam olunarak ikinci günü Paris'e vusul-i çâkerânem müyesser olmuş ve hasb-el-icâb Paris'de dahi dokuz gün ikamet ve bermukteza-yı irade-i seniyye Petersburg canibine azîmet olunmuş ve İngiltere Kırâlı'nın ziyafetinde ve Fransa Kırâlı'nın davetinde Kırâlı müşarünileyhîmanın Zat-ı Sevket-maâb-ı mülûkâneye ibraz eyledikleri hulûs ve sadakatleri başka başka kaleme alınarak takdim-i hâk-i pay-i âlileri kılınmıştır. Taraf-ı veliyy-un-niamilerinden şimdiye kadar bir emirname daha gelmeyüb fakat Devletlü Reis Efendi Hazretleri taraflarından vürud eden tahriratda Petersburg tarikinden avdet-i âcizanem irade ve iş'ar kılınmış ve hasb-el-hal diğer iradeye bakılmıyarak avdet olunmuş ise de bundan sonra taraf-ı âlilerinden vürûdu me'mûl olan iradeye intizaren bendegân-ı Saltanat-ı Seniyyeden birinin Londra'da bulunması münasib olmak ve Mavroyani kulları Londra'da bulunmak hasebiyle zuhûr edecek İrade-i Seniyyeye müterakkib olmak üzere mersum benderleri bırakılmış ve mersumun hîn-i me'muriyetinde ihsan buyurulan akçası bitmeğe yaklaşmış olduğundan taraf-ı bendegânemden üçyüz İngiliz altını verilmiş olup ancak Londra'nın masarifi haric-i derece-i tâ'rif olarak çâkerlerine dahi ihsan buyurulan atıyye-i seniyyeden altı yüz altın kaldığına ve Londra'dan Petersburg tarikiyle Derşaadet'e azîmet haylice akçaya muhtac olacağına nazaran ihtiyata riayeten İngiltere tüccarlarından Bulak nâm tüccarın şeriki Kar'dan dört yüz altın alınub poliçesi verilmiş olduğu.

İngiltere Kırâlı Şevketlü Veliyyinimetimiz Padişahımız Efendimize olan hulûs ve sadakatini isbat zımında taraf-ı eşref-i şahaneye irsal ve ihda eylemek üzere yirmi kıt'a maa-kundak gemi topu tanzim ve mezkûr toplar hazır olarak bu günlerde irsal kılınacağını Umûr-ı Ecnebiye

[1] Başvekâlet Arşivi, sandık No. 220; sıra numarası yok.

Nâzırı çâkerlerine ifade ve tefhim eylemiş ve bu babda verdikleri mûmzâ takrir leffen tâkdim kılınmış idüğü.

İngiltere devleti tarafından Mısır'a me'mur olan Konsolos ramazan-ı şerifin ibtidalarında (İkinci kânun 1833 sonlarında) Londra'dan çıkmış ise de hava muhalefetiyle بليمود (Plymoth) tersanesine girmiş ve üç hafta kadar zikrolunan tersanede kalup şevval guresinde (şubat 1833 sonlarında) Mısır canibine azîmet eylemiş olduğu ve şevval guresinde vürud eden tahrirata nazaran Elçilik ile Dersaadet'de ikamete me'mur olan Lord پنسونبي (Pensonby) nin el-haletu hazihi Napoli'den hareket etmemiş ve azîmeti vakti dahi bellü olmamış olduğu.

Parisden dahi azîmet-i âcizanemin üçüncü günü فرנקفور (Frankfurt) nâm şehre varılmış ve mukteza-yi İrade-i Seniyye üzere Petersburg tarîkine sapılmış olduğundan her ne kadar gece gündüz demiyerek seyr-i serîa dikkat olunmakta ise de tarîk-ı mezkûrun haylice farkı olduğuna ve hasb-el-icab birkaç gün dahi Berlin ve Petersuurg'da kalınacağına nazaran müstashibi olduğum Nâme-i Hümayunun ve İngiliz ve Fransa Başvekillerine olan Mekâtib-i Samiyenin cevabları alındığından tarihleri eskimemek ve ba'zı elzem olan mevaddın ifade (sinde) geçce kalmamak üzere ecvibe-i mezkûre ile birtakım tahrirat-ı bendegânem Yüzbaşı Haydar Bey kullariyle Viyana ve Belgrad tarîkinden Dersaadet'e irsal kılınmış ve mîr-i mumailleyh bendeleri dahi güzel hizmet eylemiş olduğundan keyfiyet tahrirat-ı mezkûre mealinden malûm-ı devletleri buyurulaacağı ve çâkerleri dahi mîr-i mumailleyhın azîmeti günü şehir-i mezkûrdan hareket ve gece gündüz demeyüb bir gün evvel azîmete gayret olunduğu bimennihi taalâ muhat-ı ilm-i âlileri buyuruldukda her halde emr ü irade hazret-i men leh ül-emrindir.

10 Za. 48 (10 zilkade 1248 = 31. III. 1833)

(Mühür)

Mehmed Namık

Bükreş boyarlarından birinin Londra'da taraf-ı bendegâneme gönderdiği mektubu manzur-ı devletleri buyurulmak üzere irsal-i savb-i sâmilere kılındı.

Haydar Bey kullarına yolda harç etmek üzere iki yüz Macar altını verilmiş ve yolda akça artar ise hâk-i payinize vereceği ifade olanmış olmağla mumailleghin masariftini defterinden..

Vesika — XII. [1]

Namık Paşadan

Hâk-i pay-i mekârim-sîma-yi hazret-i şahaneye avdet ve azîmet-i âcizanem İngiltere Kırâ'nın malûmu olduğundan Zat-ı şevket-maâb-ı şa-

[1] Başvekâlet Arşivi, sandık No. 220; sıra numarası yok.

haneye riayeten Umûr-ı Ecnebiye Nâzırı marifetiyle çâkerlerini Londradan sekiz saat mesafede olan Windsor (Windsor) nâm saraya davet etmiş ve Mavroyani kullariyle beraber gidilmiş olduğundan pazar gününden salı gününe kadar Kırâl-ı müşarünileyhin üç günde olan ziyafet ve riayeti tafsilidir :

Zikrolunan saraya vusulümüzde tehiye olunan daireye nüzul olunub Kırâl tarafından davetçiye muntazır iken Kırâl-ı müşarünileyhin hizmetinde olan bendegândan birisi gelmiş ve Mavroyani kullariyle tebdil-i libas olunarak Kırâl-ı müşarünileyhin odasına azîmet olunmuştur. Küberâdan hayli kesân orada tecemmu' eylediğinden Kırâl-ı müşarünileyh nezd-i âcizaneme gelüb Dersaadet'den haber sual etdiğinden Rusya Cenerali Muravyef'in İskenderiye'den Dersaadete gelmiş olduğu haberi Londra'da mütevatir olmağla mesmû-ı âcizanem olduğu üzere Kırâl-ı müşarünileyhe ifade ederken Umûr-ı Ecnebiye Nâzırı gelüb havadisat-ı mezkûrenin bu def'a resmen me'murları tarafından gelen kâğıdda yazıldığını beyan ile çâkerlerini tasdik eyledi.

Çâkerleri bu aralık Kırâlîçenin yanına yaklaştığımda mezbûre tab'-ı şahaneden ve etvar-ı mülûkânenen sual eylediğinden lisan-ı edeble evsaf-ı padişahane ifade kılınmış ve kırâl-ı müşarünileyh tekrar yanımıza gelüb taâmda Kırâlîçenin sağ yanında oturmamı tenbih eylemiş olmağla ol vechile ikâmet olundu. Esna-yi taâmda Kırâl-ı müşarünileyh âvaz-ı bülend ile Ey Namık Paşa Brayton sarayında Şevketlü Mahmud Hazretlerinin Zat-ı Şahanelerine mahsus olan hulûsumu ifade eylemişdim, yine tekrar ederim, Zat-ı Şahanelerine benim ve devletimin hulûs ve muhâdenetimiz ber-kemal olduğunu ve her halde elimden gelen dostluğun icrasında kusur olunmayacağını sana ifade ederim, huzur-ı hümâyuna tebliğ eyle deyüb ayağa kalkmış ve Sultan Mahmud Hazretlerinin aşkına diyerek nida eylemiş olmağla cümle ricâlî evsaf-ı şahaneyi yâde şitab ve nûş-i şârâb eylediler. Ba'd-et-taâm başka odaya girilüb gece yarısına kadar birlikde ikamet ve ba'dehu tahsis kılınan dairede beytütet olundu.

Ertesi günü Kırâlin emriyle saray-ı mezkûrun dahiliye ve hariciyesi gezdirilmiş ve İngiltere ricallerinin evlâdları terbiyesi için saray civarında tahsis kılınan mektebin hâcesi taâmda bulunarak mektebin gezdirilmesini dahi Kırâl-ı müşarünileyh emreylediğinden kulları dahi hâtır-ı şahaneye riayeten yarınki gün çocukların ta'til olunmasını iltimas eylemiş olduğundan iltimas-ı âcizanem kabule karîn olarak ta'til olunan sıbyan ed'iye-i hayriye-i şahaneyi ziver-i zeban eylediler. Ba'dehu saraya avdet olunarak Kırâlîçe ile beraber esbe suvar ve şayan-ı nazar olacak mahâlde dört saat kadar geşt ü gûzar olunmuşdur. Kırâlîçenin at üzerinde olan tavr u hareketi kendüsine medh u sena ve süvari olarak bir hanım alayı

tertib olursa o alaya cihanda esliha-i mütenevvia ile karşı durulmayacağı ifade ve ityan eylediğimden badi-i mahzuziyeti olmuştur. Bundan sonra saraya avdet ve taâm dahi hazır olduğundan Kırılın emriyle yine Kırılın sağ tarafında ikamet olunub esna-yi tâamda Kırıl-ı müşarünileyh yine taraf-ı şahaneye olan meveddet ve hakikati beyan ve ifade ve Padişahımız aşkına nuş-ı bâde eylediğinden çâkerleri ayakta durub Cenab-ı Haşmetmaabınız Veliyyinimetim Padişahıma olan mahabbetinizi kibarınız yanında üç def'a ez-dil ü can ilâ eylediğinizden bendeniz dahi taraf-ı şahaneden izhar-ı mahzuziyet ederim. Zat-ı dostanenize derkâr olan muvalât ve meveddet-i şahane ber-kemal olduğundan bu vechile i'lân ve ifadeniz üzere taraf-ı haşmetinizden dostluğa müterakkib oldukları ve ben dahi min-gayri haddin iki tâcdar arasında mahabbet ve musâfata vasıta olduğumdan her halde teşekkür ederim diyerek kelâma en-câm ve gece yarısından sonra yine dare (daire-i?) mahsusamızda âram olundu.

Ertesi günü şehre avdet olunacağından Kırıl ile vedâ' olundukda Zat-ı Şevket-maâb-ı şahaneye olan hulûs ve mahabbetini tebliğ eylemek üzere ber-vech-i ekid tenbih eylemiştir. Kırılın dairesinden avdetimde Kırıl tesadüf eylediğimden sarayın ta'mir olunmakta olan yerlerini beraber gezelim diyüb gezerken sahil saray-ı hümayundan sual eylediğinden iktizasına göre vâsıf olundu. Oradan bir dîvanhaneye girildiğinden dîvanhane-i mezkûrede tâcdar suretleri olduğundan Kırıl-ı müşarünileyh çâkerlerine: bak bunlar bütûn padişah suretleri olub fakat mümtaz ve müşarün bil-benan olan Sultan Mahmud Hazretlerinin tasvir-i hümayunları yokdur, mahsus ifade eyleseniz tasvir-i hümayunu gönder-seler, balâya vaz'ederek iftihar ve ben dahi suretimi tisyar eyleyim, diyerek ifade eylemiş ve oradan vedâ' olunarak avdet olunmuştur. İşbu ziyafet bir sefir hakkında olmamış olduğundan mücerred Zat-ı Mekârim-simat-i Mülûkâneye riayet olduğu süferâ ve sair kibâra mucib-i gıpta olmuştur.

Saray-ı mezkûrda Kırıl ile gezerken bundan akdem Fransa Kırılı olan Onuncu Şarlo'nun suretini kulunuza gösterüb bedbaht olduğunu ve Fransa milletinin Mehmed Ali mel'ununun fesadında medhaldar olduğunu ifade eylediğinden, elbette cenabınız iyi bilürsünüz, diyerek cevap verilmiş ve Kırıl-ı müşarünileyh devletin Fransalu ile ittifakından memnun ve hoşnud olmadığını söylemiştir.

Vesika XIII. [1]

Londra Sefiri Mehmed Namık Paşa'dan İdūği

1. — Âsitane-i aliyyede mukim İngiltere Elçisi tarafından receb-i şerifin dokuzuncu (11. XI. 1834) günü Londra'ya mahsusen bir فورر (courrier) gelüb ol ahşam İngiltere Ministrosu ile bir meclisde tesadüf eylediğimde Âsitane tarafından mahsus kuryer gelmiş ise de tahriratı henüz okumaya vakti olmamış ve eğer bir mühim haber var ise kulunuza iş'ar edeceğini dahî va'd etmiş olduğundan ferdası günü Ministro-yi mumaileyhe varılıb Elçi-i mezkûr cenab-ı devletleriyle mülâkatta Campbell nâm Konsolos Mehmed Ali ile birleşüb umûrundan hariç birtakım mevaddın tervici zımında İngiltere devletinin nüfuzunu sarf eylediğinden ve İngiltere devleti Mehmed Ali'ye istishâb etdiğinden dolayı acı acı teşekki olunarak ifade-i devletleri buyruldukda Elçi-i mumaileyh İngiltere devleti bu misillü niyetde olmadığını beyan birle Mehmed Ali hakkında Devlet-i Aliyyenin niyeti ne idüğünü sual eyledikde cenab-ı devletleri bir vakit tevakkuf ve teenni buyurarak Devlet-i Aliyye Mehmed Aliye bir ferman gönderüb meâli kırk sekiz ve kırk dokuz (1832 ve 1833) tarihlerinin emval-i mîrîsinden sarf-ı nazar eyleyüb ancak elli (1834) senesinin on iki milyon guruşa balığ olan mal-i mîrîyi te'diyesi ve bir de Rıkka eyaletinin tahliyesinden ibaret olup işte Devlet-i Aliyyenin matlûbu budur deyü cenab-ı âlileri tarafından cevap verilmiş olduğunu havî mevrûd takriri Ministro-yi mumaileyh biibaretihi kulunuza kırâat edüb tarih-i takrire nazaran bu tahrirat bizim ve gerek senin müteakiben Derialiyeye ikişer def'a göndermiş olduğumuz tahriratın vusulünden akdemce tahrir olunmuş olduğu münfahim olur, lâkin işbu tahrirat-ı mezkûremiz ol tarafa vürûdlarında meal ve mefhumlarından İngiltere devleti Mehmed Ali'yi tesâhüb eylemeyüb ancak Devlet-i Aliyyenin hayır-hâhı olduğunu iz'âş edüb anlarlar dediği ve eğerçi Devlet-i Aliyye işbu iki senelik mal-i mîrîsinden geçmiş olmaya idi gerek mezkûr mal-i mîrînin bervech-i tamâm te'diyesini ve gerek Mehmed Alinin Rıkka eyaletini tahliye edüb fimaba'd müdahaleye tasaddi etmemesini kendüye behemehal ilzam ve ibram etmekle Françelu ve İngiltere devleti karar ve neticce vermişlerdir. Her ne hal ise Devlet-i Aliyye bu babda tarîk-i i'tidâle sülûk etmişdir deyü maddeden sarf-ı kelâm ederek Âsitanede mukim Elçi-i mumaileyhin bu def'a göndermiş olduğu diğer bir takrir-i mufassalını ihrac birle bazı mahallerin mütalâa ederek, Âsitanede kâin Elçimiz Devlet-i Aliyyenin

[1] Başvekâlet Arşivi, sandık No. 70, sıra No. 19816 A. Bu tahrirat Namık Paşa'nın iki sene sonra Londra daimî elçiliği sırasında gönderilmiştir. Tahrirat Mısır meselesini ilgilendirdiği için buraya derci münasip görülmüştür.

ve millet-i islâmiyenin evsaf-ı mahmidet-ittisafından bir vafir bahisle mülâhazât-ı mahsusasını havi beyan etmiş olduğunu ve Elçi-i mumailayh Devlet-i Aliyye ve millet-i islâmiyeye kalben ve kaliben merbut olub hayır-hah ve senâ-kâr olduğunu ve gerek Fransa Elçisi dahi bu meslekde idüğü Ministro-yı mumailayh beyan eyledikte kulunuz dahi tasdik ederek Mehmed Ali'nin vucûd-i politikası ya'ni haysiyet ve nüfuzu Devlet-i Aliyyenin istiklâl-i tammesine zid ve münafi kabilinden deyü Françelü lisanı üzre tâbirat ile bu cümleyi tekrar bast u ityân eylediğimde mumailayh sabıkı misillü yine kulunuzu bu babda tasdik ederek kendisi dahi bu re'ye olduğunu ifade etmiş idüğü ve Devletlü Reşid Paşa Hazretleri olduğu mahalden Mir Beşiri tahrik zımnında merkume kâğıdla âdem irsal etmiş olmağla merkum dahi müşarünileyh tarafından gelen kâğıdla âdemi tutub İbrahim Paşaya irsal etmiş olduğunu İskenderiye'de mukim Konsolosumuz bize tahrir ediyor, diyerek ministro-yı mumailayh iş'ar edüb Reşid Paşa Hazretleri bu hususta güzel tedbir edememiş deyü mumailayh izhar-ı mülâhaza etmiş olduğu.

2. — Ministro-yı mumailayh kulunuzu bir ahşam taâma davet edüb Londra'da mukim Belçika elçisi dahi mecliste bulunmağla ministro-yı mezkûr şöyle kelâma mübaderet etmişdir ki Belçika devleti bil-cümle Avrupa devletleri tarafından tasdik olunub Sefirleri dahi mübadele olunmuş olduğu ve Belçika Kırallı Şevketlü Padişah-i İslâm Hazretleri tarafından kezalik tasdik buyurularak Sefirinin kabul buyurulmasına Kırallı mezkûr hâhiş-kâr olarak bu babda İngiltere ve Fransa Devletleri Devlet-i Aliyye nezninde tavassut eylemelerini Kırallı müşarünileyh iltimas etmiş olduğuna binaen devleteyn-i müşarileyhima dahi bu maddenin husulünü resmen iltimas etmek zımnında Elçilerinin Babıâliye arz eylemelerine dair talimat irsal etmişler ise de henüz bir cevabı zuhûr eylememiş olduğundan husûs-ı mezkûrede bir zarar mütalâa olmadığından maâda menafi-i âmme olduğunu beyan eyledikte kulunuz dahi sa'y eylemesi Ministro-yı mumailayhe ifade etmiş olduğumu ve bu def'a dahi Asitane-i aliyyede Elçilerine tekrar te'kid edeceklerini mumailayh beyan etmiş olub ertesi günü Belçika Elçisi dahi bendenize gelüb buna dair İngilterelüye arz eylediği takarîr-i resmîyelerini gösterdikde Elçi-i mezkûre dahi bu maslahatı Makam-ı Hazret-i Riyasetpanahiye arz eyliyeceğimi va'd eylediğimde Elçi-i mumailayh bu haberi derhal kendü Kırallına tahrir edeceğini ifade etmiş olduğu malûm buyruldukda her halde emr ü فرمان Devletlü Efendim Hazretlerindir.

16 B. 50 (16 receb 1250 = 18. XI. 1834)

(Mühür)

Mehmet Namık

(Sonu var)